

CD KLASSIEK

Jammen als gesprek
Johann Sebastian Bach

Tegenwoordig is het een trend van musea om de vaste collectie 'in gesprek' te brengen met werk van moderne schilders. Dat blijkt niet altijd geslaagd, maar in een aantal gevallen werkt het naast elkaar plaatsen van gevestigde traditie en jong geweld wel, tot vreugde van de bezoekers.

In de muziekwereld wordt al veel langer de confrontatie tussen oud en nieuw aangegaan. Concerten bieden vaak een boeiend overzicht van muziek uit diverse tijden. Middelleeuwse polyfonie gaat perfect samen met de hedendaagse atonale schrijfwijze. Bovendien zijn er veel voorbeelden te noemen waarbij componisten thema's of melodieën van hun voorgangers opnieuw onder handen namen.

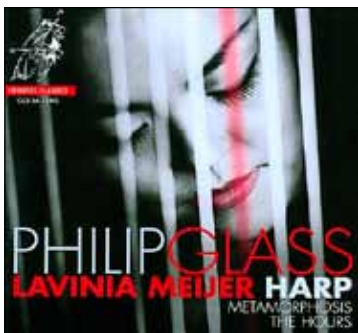
Met de cd *Chattin' with Bach* treedt een nieuwe soort dialoog aan. Intelligente jazzmuzikanten gaan rechtstreeks in gesprek met de oudvader van de 'ernstige' muziek, Johann Sebastian Bach. Het resultaat is verbluffend en hoopgevend op twee niveaus. Eerst en vooral wordt Bach bevrijdt uit de pluchen concertzalen en van de kerkbanken, tegelijk mag hij zijn perfectie en

meesterschap behouden. Als we het niet vooraf wisten, zouden we geneigd zijn te stellen dat de muziek van de grote cantor zo volmaakt is dat ze niet verbeterd kan worden. Maar dan herinneren we ons hoe Bach tal van zijn voor onze oren perfecte stukken keer op keer opnieuw onder handen nam.

Trompettist Daniël Schmahl en zijn kwartet bewandelen de grens tussen klassiek en jazz met verbluffend gemak en zetten op deze cd op een zinnige manier het gesprek met de grote meester voort. Daarbij valt op hoe diep componist en organist Johannes Gebhardt doorgedrongen is in de verfijnde intimiteit van Bachs vernuftige gevoelswereld. Dit is geen 'verjazzte' Bach, geen Bach overgoten met een oppervlakkig jazzsausje, maar een zoeken (en vinden) van een eigen taal aan de hand van materiaal uit de muziekwereld van die geniale barokcomponist. *Bist du bei Mir*, een van de knapste nummers uit het *Nötenbuchlein*, krijgt op deze schijf schitterende variaties. De intro van Edén Ahbez' *Nature Boy* is gewoonweg verrukkelijk en *Jesus Groove* is een hulde aan de *Dorische Toccata en Fuga*. Het kon minder. (JC)

Chattin' with Bach, door Daniel Schmahl (trompet), Johannes Gebhardt (orgel), Jan Hoppenstedt (bas) en Wolfram Dix (percussie), 1 cd, Querstand, VKJK 1210, 22,50 euro.

CD EIGENTIJD

Gedaanteverandering
Philip Glass

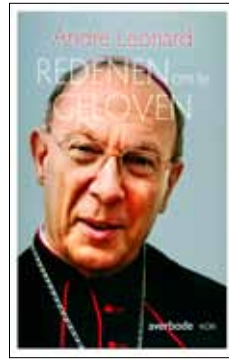
Lavinia Meijer, geboren in 1983, is een Nederlands-Koreaanse harpiste die bij onze noorderburen, maar ook internationaal succes oogst. In 2004 bracht ze een cd uit met muziek van Händel, Bach en Scarlatti. Enkele transcripties voor harp van preludes en fuga's uit Bachs *Das Wohltemperierte Klavier* waren van haar hand. Daarna volgden vier releases waaronder enkele maanden geleden het bijzondere *Metamorphosis/The Hours*. Laatstgenoemde cd bestaat volledig uit composities van Philip Glass, door Meijer omgezet naar harp.

De thans 76-jarige Amerikaanse componist Philip Glass, een van de grootste en succesrijkste eigentijdse componisten, volgde het project persoonlijk en toonde zich uiterst tevreden over het resultaat.

Glass schreef veel muziek voor films en een van zijn meesterwerken is de score van *The Hours* (een prent over Virginia Woolf) uit 2002 voor piano en strijkkwartet. Het hoogtepunt van Meijers cd is evenwel de transcriptie van het solowerk voor piano *Metamorphosis*, een cyclus van vijf bewegingen geschreven als theatermuziek bij een bewerking van *De gedaanteverandering* van Franz Kafka. Meijer graaft naar de essentie van het werk en de harp maakt het nog sprookjesachtiger in zijn soberheid. (EDS)

Philip Glass, *Metamorphosis*, Lavinia Meijer (harp), Channel Classic Records, 22,50 euro.

BOEK RELIGIE

Geloven verantwoord
André Léonard

Gedurende vele jaren, nog vóór hij in 1991 bisschop van Namen werd, doceerde André Léonard aan de UCL in Louvain-la-Neuve religiewetenschappen. In dat vak legde hij uit waarom geloven redelijk verantwoord is, geloofsverantwoording zeg maar. De cursus werd begeleid door het boek *Les raisons de croire*,

dat de aartsbisschop in 2010 volledig herwerkte en dat nu vertaald is.

Het boek, ontstaan in de universitaire wereld, maar bestemd voor een breed publiek, is zonder meer een van de hoofdwerken van André Léonard. Hij onderzoekt vanuit heel wat lectuur het geloof in God en in Jezus Christus en wil aantonen dat het eigenlijk Jezus Christus of niets is. Als een rode draad komt de confrontatie met het kwaad en het lijden steeds weer naar voren. Het derde deel is haast integraal gewijd aan geloven in de beproeving van het kwaad, waarbij de auteur ook het mysterie van dat kwaad wil ophelderen.

Dit is een indrukwekkend boek, al zal het zeker en vast een aantal lezers naar adem doen snakken. Is geloven niet meer dan verstaan en begrijpen? Steeds weer grijpt Léonard terug naar de grond van het christelijke geloof: een persoonlijke God die zo gevoelig is voor het kwaad, dat Hij er zelf de

last van opnam en het overwon door het te respecteren.

De aandachtige lezer ontdekt de bronnen van het denken van de aartsbisschop. Veelvuldig komen we in de voetnoten de theoloog Hans Urs von Balthasar (1905-1988) tegen. Diens theologische beschouwingen lezen de Bijbelse openbaring als een 'heilsdrama'. Dat lees je ook hier: het geloof overstijgt moraal en goede bedoelingen. Een van de bedoelingen van het boek is de gelovige lezer te overtuigen en in staat te stellen verantwoording af te leggen. (EDS)

André Léonard, *Redenen om te geloven*, Altiora, Averbode, 2013, 271 blz., 24,50 euro.

BOEK ACTUALITEIT

Aan gene zijde
Hans Schoots

De afgelopen jaren vertoebelden de heisa over al of niet ontpolderen de relaties tussen Nederland en België. Het gaat dan ook over de levensader van de Antwerpse haven en dus

van een goed deel van de Vlaamse economie: de Westerschelde, die Nederlands grondgebied is.

Historicus Hans Schoots toont glashelder aan hoe lang die spanningen al wel bestaan. Het is een oud zeer, dat vroeger wel eens met geweld werd geregeld. In 1784 probeerde de brik *Louis* vanuit Antwerpen de Hollandse blokkade van de Schelde te doorbreken. Er werd toen welgeteld één projectiel afgevuurd.

Schoots is Zeeuws-Vlaming en vertelt vooral over dit vreemde stukje Nederland dat helemaal is afgezonderd van het thuisland. Toch kiezen de meeste Zeeuws-Vlamingen ervoor om in Noord-Nederland te studeren en keren ze bijgevolg hoogst zelden terug. En dat terwijl de universiteiten van Gent en Antwerpen op een steenworp liggen.

De auteur analyseert de merkwaardige relaties tussen Zeeuws-Vlamingen en Belgen. Ook over de grens gaan werken, lukt niet altijd. Schoots: „De Vlaming mijdt risico, de Nederlander is vrijpostiger. In de plaatsen waar katholieken vanouds de sfeer bepalen, zoals Hulst, heerst een kijk op het leven die dichter bij de Belgische staat.” (EDS)

Hans Schoots, *Stromenland. De wereld rond de Westerschelde*, Balans, Amsterdam, 2013, 256 blz., 18,95 euro.

BOEK ROMAN

De Wertheims
Silvia Tennenbaum

In deze roman over een bemiddelde Joodse familie in Duitsland in de eerste helft van de twintigste eeuw vertelt Silvia Tennenbaum haar eigen familiegeschiedenis. Zij woont momenteel in New York, de stad waarnaar haar ouders in 1938 emigreerden. Haar boek verscheen in 1981 in New York en werd pas nu in het Nederlands vertaald.

Tennenbaum draagt het boek op aan haar moeder, Lotti Steinberg, geboren Stern, die in haar leven en werk altijd aanwezig is, schrijft ze. Het verhaal begint in

1903 met de geboorte van Lene, de figuur voor wie mama Lotti model stond. Tien jaar later overlijdt Lenes grootvader, Moritz Wertheim. „Goed dat hij de Grote Oorlog niet had moeten meemaken”, reageert zijn echtgenote achteraf. Eduard, de jongste van hun vijf zonen, neemt de rol van pater familias op zich.

Met een groot inlevingsvermogen brengt Tennenbaum figuren en dialogen tot leven en schetst ze de sfeer tijdens familiediners, de prille liefdes van opgroeiende tieners, maar ook de mislukte relaties, familievetes, discussies. De Wertheims leven volgens hun eigen principes en vierden bijvoorbeeld jaarlijks trouw Kerstmis.

In de naoorlogse periode raakt hun geschiedenis steeds meer verstrengeld met de wereldgeschiedenis. Thema's als communisme of zionisme duiken op in de gesprekken. Tennenbaum schetst raak hoe beklemmend de sfeer wordt voor Joden in die periode, van opgevangen geruchten over pogroms tot een aan den lijven ondervonden cafébezoek dat door bruinhemden wordt verstoord. Zo beleef je als lezer de brand van de Rijksdag, de Kristalnacht of de verplichte Jodenster mee door hun ogen.

Keuzes dringen zich op en doen de familie uiteenvallen. Bankier en kunstverzamelaar Eduard emigreert naar Zwitserland, andere familieleden wijken uit naar Italië, Parijs, Amsterdam, de Verenigde Staten.

Niet allen kunnen evenwel de naziterreur ontvluchten. Die wordt almaar dreigender. Ook die toestanden brengt de auteur beheerst in beeld, zonder al te veel pathetiek, wat net de sterkte van het verhaal uitmaakt.

Al snel heeft het familieverhaal je zodanig in de ban, dat je van elkeen wil weten hoe het hen voorts vergaat. (NL)

Silvia Tennenbaum, *De Wertheims. Twee oorlogen, één familiegeschiedenis*, Amsterdam, Nieuw Amsterdam Uitgevers, 2013, 574 blz., 24,95 euro.